

In de rubriek *Pedagogisch Nieuws* bespreekt steeds een andere medewerker van het *Amsterdams Centrum voor Kinderstudies (ACK)* belangrijke en actuele ontwikkelingen in het gezin, op school, of in de instelling. Ditmaal een bijdrage van Jaap Oosterlaan, werkzaam bij de afdeling klinische neuropsychologie van de Faculteit Psychologie en Pedagogiek van de Vrije Universiteit.

P E D A G O G I S C H N I E U W S

Gedragsproblemen en kinderopvang

Jaap Oosterlaan

Heel vaak hoor ik dat het niet verwonderlijk is dat tegenwoordig zoveel kinderen gedragsstoornissen hebben: normen en waarden zijn ver te zoeken in onze hedendaagse samenleving en de opvoeding is niet meer wat het vroeger was. Vroeger had je nog een moeder die er altijd was en op je zat te wachten zodat je even je verhaal kon vertellen als je buiten uitgespeeld was.

Al meer dan tien jaar doe ik onderzoek naar gedragsstoornissen bij kinderen. Mijn werk richt zich vooral op de vraag of de hersenen van kinderen met bijvoorbeeld ADHD anders functioneren dan die van kinderen zonder ADHD. Steeds duidelijker wordt dat een stoornis als ADHD voor een belangrijk deel verklaard wordt uit genetische factoren. Opvoedingsfactoren dragen in veel mindere mate bij aan het ontstaan van deze stoornis. Het wetenschappelijk onderzoek richt zich dan ook vooral op mogelijke biologische verklaringen. Maar opvoedingsfactoren mogen zeker niet verwaarloosd worden. Het gaat vooral om het samenspel van genetische en opvoedingsfactoren. Belangrijk is dat opvoedingsfactoren beïnvloedbaar zijn,

terwijl erfelijke factoren dat niet zijn. Op een van die beïnvloedbare factoren wil ik hier graag ingaan.

Binnen één generatie heeft zich een aardverschuiving voorgedaan in hoe kinderen worden opgevoed. Steeds meer laten we de zorg voor onze kinderen over aan anderen: de afgelopen jaren waren er lange wachtlijsten voor kinderdagverblijven. Door regelgeving en met subsidies tracht de overheid de mogelijkheden voor kinderopvang te verruimen en voor iedereen toegankelijk te maken. De achterliggende gedachte is dat vrouwen zich moeten kunnen ontplooiën en het ouderschap moeten kunnen combineren met een baan.

De discussie over de voors en tegens van kinderopvang is vaak ideologisch van aard. Daarbij domineert het uitgangspunt dat vrouwen recht hebben zich te ontplooiën en waarom ook niet? Zelden of nooit gaat het echter over de inhoud van kinderopvang, de betekenis ervan voor het kind en uiteindelijk voor onze maatschappij. Er zijn weinig onderwerpen die zoveel controversen kennen als kinderopvang.

Jay Belsky publiceerde in 2001 een belangrijk overzichtsartikel

over onderzoek naar de effecten van kinderopvang op een kinderdagverblijf. Verplichte literatuur voor alle ouders die een gefundeerde keuze maken om hun kind al dan niet toe te vertrouwen aan een kinderdagverblijf. Belsky bespreekt een omvangrijk aantal onderzoeken waaronder de toonaangevende longitudinale *Study of Early Child Care* van het *National Institute Study of Child Health and Human Development* waaraan meer dan 1300 kinderen en hun families deelnamen. De conclusie is duidelijk: opvang op een dagverblijf brengt risico's met zich mee. De risico's zijn het duidelijkst voor kinderen die al in het eerste levensjaar, gedurende een aantal jaren een groot aantal uren per week doorbrengen op het dagverblijf. Hoe jonger het kind is wanneer het naar het dagverblijf gaat en hoe meer tijd het kind daar per week doorbrengt tot het de schoolgaande leeftijd bereikt, des te duidelijker de risico's. Opvang op een dagverblijf heeft een negatief effect op de relatie tussen moeder en kind. Over de gevolgen voor de relatie tussen vader en kind is weinig bekend, maar ook hier zijn negatieve effecten gevonden. Van groot belang is de talloze malen gere-

publiceerde bevinding dat een intensieve geschiedenis van opvang op een dagverblijf voorspellend is voor later externaliserend probleemgedrag. De resultaten blijken onafhankelijk van de kwaliteit van de kinderopvang (bijvoorbeeld opleiding groepsleiding, groepsgrootte, het aantal kinderen per groepleidster, kwaliteit interactie). Met andere woorden: ook al is de kinderopvang van hoge kwaliteit, opvang op een dagverblijf blijft risico's met zich meebrengen voor het contact tussen moeder en kind en de kans op externaliserend probleemgedrag verhogen.

Steeds meer kinderen brengen een steeds groter deel van hun eerste levensjaren buitenshuis door. De consequenties daarvan worden onvoldoende onder ogen gezien. Door de verslechterde economische situatie loopt de vraag naar kinderopvang momenteel terug. Misschien is dat niet zo slecht voor onze kinderen en daarmee onze maatschappij. Aan ons genetisch materiaal valt voorlopig weinig te veranderen, aan de manier waarop we genetisch bepaalde eigenschappen positief kunnen beïnvloeden wel. Opvoeden dus.